

L'estiu amb Joseph Roth

La barreja entre l'esperança i la plena foscuria, entre la candidesa i el mal que s'obre pas en la seva obra desprenen un fulgor especial.

Quan el món s'acaba, ja no hi ha res a perdre. Això es pot traduir en un vano de reaccions apocalíptiques, però també en algun efecte calmant. Com que no hi ha res a perdre, veurem què tenim a guanyar-hi, mentrestant. A guanyar-hi no en un sentit de baül de capital, sinó de fer-hi sortir guanyant la vida. L'escriptor Joseph Roth va presenciar la fi d'un món i d'un imperi, el d'abans de la Primera Guerra Mundial. Va assistir al final d'unes antigues fronteres i l'aixecament de noves, al final d'unes democràcies i d'unes seguretats i el triomf de dictadures i populismes. I en va fer literatura, novel·les de tremp polític on s'ensuma l'aire tempestejat d'una època, però també un aire entranable i quasi íntim, de patiment i confusió, de perdedors que esperen miracles. Encara que n'hi hagi pocs, sempre se n'esperen. Per això, un segle després, Roth abrigo.

La barreja entre l'esperança i la plena foscuria, entre la candidesa i el mal que s'obre pas en la seva obra desprenen un fulgor especial. Els desgraciats són personatges estimables, se'n surtin o no. Són tractats de tu a tu, sense desplegar-los un sermó moral. Alhora, hi ha un sentit —o contrasentit o perplexitat— moral que travessa les històries. I sempre s'hi passa la història, desplegada a escala gegantina o domèstica, fent les tentines èbries que porten l'alcohol i el temps. És fascinant com Roth es relaciona amb el seu temps, el coneixement fondo que en té i com el capta, per després matxucar-lo amb la literatura. És el que explica que hagi passat l'estiu amb ell. Ha estat com descobrir un altre món d'ahir, diferent del

ANNA
BALLBONA

@Aballbona

to del seu col·lega Stefan Zweig, un món d'ahir explicat amb l'enyorança ferida del que ja s'acaba, però retratant, sota el naufragi mateix, sense concessions ni ornaments, unes formes de vida que se'n van. Sustentat sobre les ruïnes i alhora sobre un miratge que rutllava, cofat de coixos de tota mena i detalls enlluernadors, és com si Roth novel·lés el naufragi amb un vitalisme estrany, un batec que no marxa i, malgrat tot, amb una punta d'esperança sobtada de si mateixa.

En els últims anys han aparegut tot de traduccions al català de l'obra de Roth. L'Avenç és qui més l'ha posat a l'abast. A *La marxa Radetzky* —per alguns, la seva obra més sòlida—, Roth retrata l'esfondrament de l'Imperi austrohongarès i del món abans de la Primera Guerra Mundi-

al. La fórmula delicada amb què ho fa és la clau: situa al centre la nissaga von Trotta, tocada per l'emperador Francesc Josep. L'esfondrament dels dos anirà en paral·lel. També a L'Avenç es troba *Job. Història d'un home senzill*, la novel·la amb la qual més he gaudit —fins ara—, al costat de *La llegenda del sant bevedor* (Flâneur). *Job* explica la història d'una família jueva, amb un senzill mestre devot i tradicionalista al capdavant, Mendel Singer, que viu modestament en un poble rus a tocar de Polònia. Les fronteres dels països i les d'aquesta família canviaran, passaran malvestats, els travessarà la Gran Guerra i l'experiència de l'emigració... I què quedarà, de tot plegat? Què se'n farà, del fill malalt i endarrerit, per qui ningú donava un ral? A *La llegenda del sant bevedor* sura encara amb més força el lirisme i l'aire de llegenda i misteri propis de Roth. A això sumeu-hi un sentit de la pietat amb els derrotats i amb la pròpia història i una ironia amb tons de mordacitat punyetera. Ja només amb aquestes dues obres veus un cosí de Bàbel i un avi de Dovlátov.

Job m'ha fet pensar en l'ús literari del propi context històric. La cultura i la història catalanes tenen una llarga "tradició" d'exilis, emigracions i derrotats. Com és que, en lloc de novel·les, lluny del paradigma mordaç de Roth, la literatura catalana ha tendit a referir-s'hi i tractar-ho més àmpliament a través de gèneres memorialístics i testimonials i amb un to del tot diferent? Què diu això de nosaltres? Se m'acaba l'espai. Si ve bé, en parlarem en un article proper.

Periodista i escriptora